

Devletimiz Vergilerle Daha Da Güçlü

Bir devlet halkı ile güçlü. Siz değerli halkımız Devletimize ne kadar sahip çıkarsanız bu Devlet-i Ali Osmani o kadar ebedi yaşayacaktır. Savaşlarda, tarımda ve üretimde her zaman devletin yanında olan siz değerleri okurlarımız, vergilerini de her zaman zamanında ve yeterli ölçüde ödemelidir. İşte biz Ceride-i Selimiye olarak, tüm toplumun sorumluluğu olan vergilerimizin temelini, kökenini; nereye, ne kadar ödediğimizi hatırlatan bu haberi yapmayı bir sorumluluk addediyoruz.

Osmanlı Devleti'nde vergi, devletin daimiyeti için, devletin ihtiyaçlarına paralel olarak veya fevkalade durumlar için padişah tarafından konulan yükümlülüklerdir. Devletimizde ekonominin temeli zirai üretime dayanmaktadır ve devlet harcamalarının ana finansman kaynağı olan vergiler ağırlıklı olarak zirai üretimden alınmaktadır.

Devletimizin mali teşkilatı merkez maliyesi, tımar sistemi ve vakıflar şeklinde üç sacayağı üzerine kurulmuştur. Arıca mali teşkilatın gelir kısmının ana unsurunu teşkil eden vergilendirmeye ilgili iki önemli ayrım söz konusu olmuştur. Bunlar Şer'i ve Örfi Vergilerdir.

Sırasıyla bu kavramları inceleyelim.

Osmanlı Devleti'nde Dini Vergiler

Devletimizde millet yahut ırk değil, din farklılıkları öne çıkmaktadır. Bu sebeple insanların dini ve o dinin gereklilikleri konusunda birçok vergi konusu ortaya çıkmıştır.

Aşar Vergisi

Öşür olarak Osmanlıcadan çevrilen Aşar Vergisi, devletin Müslüman halktan aldığı vergiye verilen isimdir. Müslüman satıcı ve üreticilerden ürettikleri her mal başına onda birlik alınan devlet payına öşür vergisi denmektedir.

Zekat

Aslında tam bir vergi türü olmayan zekât, İslam dininde önemli bir pay kaynağını oluşturmaktadır. Osmanlıda vergiler doğal olarak devletin dinini ilgilendirdiği için Şeri alınan vergiler Müslüman halk için Zekât niteliği de taşımıştır. Osmanlıda vergiler konusu incelendiğinde halkın malından ve gelirinden %2,5 pay verdiği Zekât önemli bir yer tutmaktadır.

Cizye

Cizye, Osmanlıda vergiler toplanırken devletin en çok dikkat ettiği vergi türlerinden birisi olmuştur. Müslüman olmayan ve Osmanlı içerisinde yaşayan halktan toplanan vergidir. Askere, devlet işlerine ve bazı kamusal alanlara alınmayan gayrimüslim halkın güvenliği, saadeti, özgürlüğü için cizye vergisi vermesi şart olmuştur. Yalnızca erkeklerden alınan bu vergi sakat, kadın yahut din adamlarından alınmamaktaydı. Cizye oranı ise gelire bağlı değişen bir husus olmuştur.

Haraç

Öşür vergisi gibi Haraçta Osmanlıda vergiler içerisinde ürün vergisi olarak öne çıkmaktadır. Öşür 'den farklı olarak Gayrimüslim halktan alınan bu vergi 1462 yılında yazılan

bir belgede %20 olarak belirtilmiştir. Yani Osmanlı'da Müslüman halktan alınan ürün vergisi %10 olduğu dönemde Gayrimüslimden alınan ürün Haraç vergisi %20 seviyesindedir.

Ağnam Vergisi

Ağnam aslında tam olarak dini bir vergi değildir. Lakin hem devletin hem de İslam dininin küçükbaş hayvanlara verdiği ilgiden kaynaklı ağnam vergisi dini statüde yer almıştır. Osmanlıda vergiler çok keskin sınırlar ile ayrılmadığından Ağnam vergisini de dini vergilerden saymaktayız. Keçi ve koyun gibi hayvanlardan alınan belirli miktarı olan vergilere denmektedir. Sipahi ve Subaşılar tarafından kullanılan Ağnam Vergisi, Papaz ve az malı olandan alınmazken alınan vergi ise sancaklardaki beylerin himayesine bırakılırdı.

Osmanlı Devleti'nde Örfi Vergiler

Avarız Vergisi

Avarız Vergisi devletin ilk yıllarında savaş ve olağanüstü durumlarda toplanan din ve milliyet fark etmeksizin bütün Osmanlı halkının ödediği bir vergidir. 16. Yüzyıldan sonra kalıcı olarak toplanan bu vergi, hane halkı sayısı ile doğru orantılı şekilde düzenlenmiştir. Özellikle Şam, Dulkadir ve Erzurum sancaklarında Avarız Vergisi ortalama %20'lik bir orana çıkarak en yüksek bedele ulaşmıştır.

Çift Bozan Vergisi

Osmanlı Devleti tarım ülkesi olduğundan tarım ve üretim devletin ana gelir kaynaklarından birisi olmuştur. Bu sebeple üst üste mazeret bildirmeden üç defadan fazla toprağını ekmeyen çiftçiden Çift Bozan vergisi alınmıştır. Anadolu halkı Payitahtın haber ile imkânlarından yararlanamadığından ve en önemlisi güvenli ulaşımın sağlanamadığından topraklarını ekmekte zorlanmıştır.

Derbent Vergisi

Özellikle savaş zamanlarında ordunun ikmalini sağlamak için köprülerden alınan vergidir. Eyalet ve Sancakların ulaşımı adına yapılan köprülerden de aynı zamanda Derbent Vergisi alınmıştır. Sınırların güvenliğini sağlayan Derbentler ise Osmanlı Devleti'nde vergiden muaf tutulmuştur.

Çifthane Vergisi

Devlet arazisi olan topraklardan alınan vergidir. Devlet arazisinin ekilmesi adına halka belirli bir oran karşılığında kiralanması da diyebileceğimiz bir sistemdir. Tahrir defterlerine kayıtları geçen devlet arazisi Osmanlı Devleti'nde %71 dolaylarındadır. Bu sebeple Çifthane vergisini toplamak devletin önemli gelir kaynaklarından. Eğer bu topraklar ekilmez ise çift bozan vergisi alınmaktadır.

İспенç Vergisi

Aslında dini bir vergi sayılabilir. Osmanlıda vergiler hususunda Ağnam vergisi ile kesin bir tarafa yerleştirilemeyen İспенç, Hristiyan halktan toprak ekimi karşılığında alınan bedeldir. 25 akçe gibi standart bir fiyatı olan İспенç aynı zamanda toprağın büyüklüğüne göre de artış göstermektedir.

İmdadiye-i Seferiye

Osmanlıda vergiler örfi ve dini olduğu kadar savaş zamanı ve barış zamanı olarak da ayrılmaktadır. İmdadiye-i Seferiye vergisi savaş zamanlarında devletin masraflarını karşılamak için aldığı vergidir.

Bac Vergisi

Bac aslında pazar ve satış noktalarında üreticilerin pazar açabilmesi için ödediği damga fiyatıdır. Yani Osmanlıda Bac vergisi ödemeyen bir satıcı pazar açamazdı. 13. Yüzyılda devletin ilk vergi türüdür. Tekâlif-i Örfiye adıyla kanunlaştırılmıştır.

Niyabet vergisi: Reayanın düzenin sağlanası karşısında yerel yöneticileri halktan aldığı vergidir. Suçlulardan da cerime adı altında alınırdı.

Resmi Arusane Vergisi: Feodal düzenin kalıntısı olarak sipahi bu vergiyi evlenecek olan erkekten alırdı.

Ceraim-i Hayvanat (deştbanı) Vergisi: Hayvanı başka birinin toprağına zarar verdiğinde sahibinden alınan cezai para idi. Bu vücuda uygulanan cezayı da içerirdi.

Yave (Kaçgun) Vergisi: Hayvan açtığı zaman hayvana bakan kişi tımarlı sipahiye bakım masraflarını ödüyor. Bulunmazsa devlete kalıyor.

Duhan Resmi: Bir tımarlı sipahinin toprağında konar göçeler orada kışladıkları zaman alınan vergidir. Eğer yazın gelirse yaylak vergisi alınır.

Bad-ı Heva Vergisi: Osmanlı döneminde evlenen genç kızlar ve dul kadınlardan alınan vergi çeşitlerinden birisine verilen addır.